

It is specified at the same time that an excessive enthusiasm for work in the villages affected the academic success of the students. Author describes the work of the groups, where students were able to implement their creative abilities, reveal their sports hardening.

Key words: institute, technical college, agriculture, student, lecturer, education, mentoring work.

Отримано: 25.10.2016

УДК 930(73+4)«19/20»:94(477.7)«1918/1919»

О. О. Приказюк

СУЧАСНА ЗАХІДНА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРО ПОВСТАНСЬКИЙ РУХ ПІД ПРОВОДОМ Н. ГРИГОР'ЄВА

У статті здійснено аналіз сучасних праць дослідників із США та країн Західної Європи, які торкаються висвітлення повстанського руху на півдні України на чолі з отаманом Н. Григор'євим у 1918-1919 рр. Зазначається, що в цих роботах міститься інформація про участь Н. Григор'єва в антигетьманському повстанні у листопаді-грудні 1918 р., про боротьбу його загонів з військами Антанти в січні-квітні 1919 р., про хід антибільшовицького повстання під проводом Н. Григор'єва в травні 1919 р. та єврейські погроми, які було вчинено повстанцями.

Більшість робіт сучасних західних авторів опирається на праці попередників та обмежену джерельну базу. Найчастіше американські та західноєвропейські автори оперують даними з мемуарів В. Антонова-Овсієнка, а також досліджень Артура Адамса, які давно вже стали класичними. Із праць українських авторів найбільшою популярністю користуються роботи В. Горака.

Зазвичай діяльність Н. Григор'єва порівнюється зарубіжними авторами з діяльністю іншого відомого повстанського отамана – Н. Махна. Західні автори зазначають, що повстання Н. Григор'єва в травні 1919 р. було спровоковане аграрною політикою більшовиків. У той же час вони відкидають наявність якоїсь політичної програми у отамана Н. Григор'єва. Хід повстання в основному зображується вірно, проте стандартними є неточності в показі географії повстанського руху та чисельності повстанців.

Ключові слова: повстанський рух, Н. Григор'єв, зарубіжна історіографія, американські дослідники, західноєвропейські автори.

Доба Української революції 1917-1920 рр. народила чимало відомих військових діячів. Серед них особливе місце займає повстанський отаман Никифор Олександрович Григор'єв. Очоловані ним повстанські загони зіграли надзвичайно важливу роль у військово-політичних подіях на Півдні України наприкінці 1918 р. – в першій половині 1919 р. Саме тому про селянський повстанський рух під проводом отамана Н. Григор'єва згадують всі без винятку історики, які досліджують події Української революції на Півдні України. Велика кількість робіт, які торкаються різних аспектів історії григор'євського повстанського руху, дає можливість стверджувати, що в історичній науці в цілому сформувалася

історіографія цього питання. Назріла необхідність в аналізі здобутків вітчизняної та зарубіжної історіографії.

У 2013 р. в «Українському історичному журналі» з'явилася стаття сучасного українського дослідника григор'євщини Володимира Горака, в якій в цілому проаналізована історіографія повстанського руху під проводом Н. Григор'єва [1]. У монографії цього ж автора про григор'євський рух спеціальний історіографічний розділ складається з п'яти параграфів, які присвячені: загальній характеристиці праць з історії григор'євського повстанського руху, радянській історіографії, українській національній і західній історіографії григор'євського повстанства, махновській історіографії «григор'євщини», інтерпретації григор'євського руху білогвардійськими і єврейськими істориками і мемуаристами [2, с.12-55]. У роботах В. Горака західна історіографія представлена лише творами Артура Адамса, англомовними працями кількох учених українського походження, які виходили в США у 1950–1970-х рр. (М. Богачевська-Хом'як, Б. Кравченко, Г. Кульчицький, І. Майстренко, М. Палій, Ф. Сисин) і монографією Генрі Абрамзона (1999) [2, с.30-44].

Метою нашої статті є аналіз праць сучасних істориків з США та країн Західної Європи, що торкаються повстанського руху на чолі з отаманом Н. Григор'євим.

Зазначимо, що більшість сучасних західних авторів, які пишуть про події в Україні чи Росії в 1917-1921 рр., лише торкаються у своїх працях григор'євщини, використовуючи певні штампи, не розглядаючи її по суті. Так, типовими можна вважати наступні твердження: «конкуруючі з Петлюрою банди Григор'єва» [11, р.805], «бунт Григор'єва викликав хаос в тилу Червоних армій» [17, р.126, 168], «більшість «батьок» були антисемітами ... особливо сумно відомим погромщиком був Григор'єв, відповідальний за численні вбивства» [23, р.191], «партизани Григор'єва і Махна також здійснювали погроми» [11, р.825] тощо.

Найбільш відомим західним дослідником григор'євщини був професор університетів Мічигану та Огайо у США Артур Е. Адамс (1917-2007). Присвячені цій проблемі праці він написав у 1960-1970-х рр. Його перу належать оціночні характеристики Н. Григор'єва, які повторювали з деякими застереженнями інші західні автори. «Визначення істинних політичних переконань Григор'єва ускладнюється різновекторністю мотивів, які рухали ним. У якийсь момент він міг бажати наслідувати козакам минулого і кинути виклик найближчому авторитету; іншого разу він міг скористатися можливістю для грабежу, після цілої ночі вживання алкоголю, або ж з необхідності врятувати свою шкіру» [5, р.155]. «Григор'єв був типовим представником Жакерії в тому сенсі, що його спонукали глибокі і суперечливі пристрасті та ідеї ненависті до влади, зарозумілість, незалежність, а також постійна та ненаситна жадоба горілки, подвигів і бойової слави» [6, р.263].

Варто підкреслити, що у А. Адамса ми не знайдемо жодної згадки про кількість погромів, які вчинили григор'євці. Хоча він

згадує про антисемітські настрої повстанців та окремі ексцеси, але його інформація про погроми наступна: Григор'єв запобіг погрому в Миколоасві в березні 1919 р. [5, р.181], на початку травня солдати Верблюжського полку вбили 12 євреїв у Знамянці [5, р.287], Махно закидав Григор'єву великий погром в Єлисаветграді [5, р.404].

Тривалий час найвідомішим «радянознавцем» у США вважався Ричард Едгар Пайпс, який півстоліття (до 1996 р.) викладав у Гарвардському університеті. Його монографія «Росія під більшовиками» (1993) багато разів видавалася в США [19], була перекладена на основні європейські мови, у т.ч. на початку ХХІ ст. – на польську і російську [18; 3]. У даній монографії, а також у статті «Українські погроми під час Громадянської війни в Росії», яка вийшла в 1996 р. [20], зустрічаємо практично однакові згадки про григор'євщину.

Р. Пайпс стверджує, що «банди Григор'єва, які спустошили нижнє Подніпров'я від Катеринослава до Чорного моря» з'явилися на початку 1919 р. Армійський офіцер, який служив у Першу світову війну, він спершу підтримував Петлюру, але в лютому 1919 р. перейшов на бік більшовиків, які призначили його командиром дивізії Червоної армії. Загін Григор'єва, що налічував до 15000 осіб, в основному складався із селян півдня України, був оснащений польовими гарматами і бронемашинами. У березні 1919 р. він переміг французький гарнізон у Херсоні, а на початку квітня захопив Одесу. Григор'єв порвав з комуністами 9 травня, відмовившись підкоритися наказу наступати в Бессарабії. Його бунт зруйнував плани Москви щодо возз'єднання з комуністичною Угорщиною. Григор'єв захопив Єлисаветград, де видав «універсал», в якому звертався до селян йти на Київ і Харків, щоб вигнати радянську владу. У Єлисаветграді його люди здійснили єврейський погром – найбільший з усіх, які були до того. Масові грабежі, убивства і зґвалтування тривали протягом трьох днів (15-17 травня). Р. Пайпс підкреслює, що загалом «його банда здійснила 148 погромів» [3, с.140-141; 18, s.109; 19, p.138; 20, p.269].

Негативна оцінка Н. Григор'єва та керованого ним повстанського селянського руху була зроблена Р. Пайпсом на підставі вивчення всього кількох праць. Так, про військову кар'єру Н. Григор'єва він дізнався з книг колишніх більшовицьких воєначальників В. Антонова-Овсієнка та М. Какуріна, про погром в Єлисаветграді – з книги Е. Хейфеця «Винищення євреїв в Україні у 1919 році», яку було видано в США в 1921 р., про кількість здійснених григор'євцями єврейських погромів – з т.зв. «Паперів Троцького».

У 1994 р. в Бредфордському університеті у Великобританії було захищено дисертацію про махновщину, автором якої був Колін Дарч (сьогодні – професор, який викладає в університетах Бразилії та ПАР, відомий своїми дослідженнями з історії португальських колоній в Африці, а також з історії махновського руху [9]). В цій роботі певне місце було приділено характеристиці Н. Григор'єва, особливо в порівнянні з Н. Махном. Так, К. Дарч стверджував, що отаман Григор'єв був, як і Махно, хитрою і дуже

небезпечною людиною. Головна відмінність між двома партизанськими лідерами була не в стилі поведінки, а в ідеології. К. Дарч подає коротку біографію Григор'єва: походив з родини куркулів на Поділлі, воював на російсько-японській та Великій війнах, служив у поліції, у 1917 році брав активну участь у солдатських комітетах, підтримував Раду, гетьмана, Директорію, після січня 1919 р. – більшовиків. У 1918 р. Григор'єв об'єднав під своїм командуванням «багато маленьких партизанських груп з околиць його рідного села Олександрії». В лютому 1919 р. він контролював значну силу в кількості 23000 чоловіків з кулеметами і артилерією. «Григор'єв був зарозумілим, великим пияком, войовничим авантюристом, з типовими забобонами українського селянина – він був антисемітом, ксенофобом і проклинав поміщиків» [10, р.176-177].

К. Дарч стверджує, що Григор'єв відповідальний за деякі з найбільших погромів, що коли-небудь бачили в Україні. В одному місці своєї роботи даний автор зазначає: «єврейські жертви Григор'єва налічували близько 6000 з приблизно 40 різних сіл» [10, р.186]. В іншому місці йдеться, що «банда Григор'єва була відповідальною за приблизно 40 погромів і 6000 смертей протягом своєї короткої кар'єри влітку 1919 року» [10, р.204]. К. Дарч подає посилання на різні за науковою вартістю роботи: дослідників початку 1920-х рр. Е. Хейфеця та Е. Черіковера, головного рабина Британської імперії Й. Герца та «Енциклопедію Іудаїки».

Варто зазначити, що найвідомішим фахівцем з історії українських євреїв сьогодні вважається сучасний американський автор Г. Абрамзон [15]. Він стверджує, що григор'євські повстанці вчинили 52 погроми, в яких загинуло понад 3,4 тис. євреїв [4, р.116].

Відомий американський історик Арно Джозеф Майер, заслужений професор історії в Принстонському університеті – автор монографії «Насильство і терор у Французькій і Російській революціях» (2000 р.). Як і Р. Пайпс, він також описує григор'євський рух в негативному ключі, називаючи Н. Григор'єва «бандитом-гетьманом». А. Майер вважає світогляд Н. Григор'єва «мінливим, без будь-якого стержня», а дії самого отамана нібито визначалися вимом подій [16, р.517].

Англійський дослідник Мартін Робертс, фаховий архіваріус, видав науково-популярну працю «Тасмна історія» (2012 р.), в якій згадує про обставини взяття Одеси загонами «про-більшовицького бандита по імені Григор'єв». На його думку, війська Григор'єва «були кровожерливими і мотивованими, а французькі – ні». Саме це й стало чи не головною причиною поразки союзників [22, р.151-152].

Фахівцем з радянської історії та історії радянського війська вважається доктор Роджер Різ з Університету Техасу. Значне місце в його книзі «Радянський військовий досвід» (2000 р.) займає розповідь про перебування в лавах Червоної армії повстанців Н. Григор'єва. Так, він стверджує, що Никифор Григор'єв, «самозваний визволитель України з неясними амбіціями щодо влади в Україні», створив свою власну армію в 1918 р., чисельність якої

варіювала від декількох тисяч до десятків тисяч в залежності від обставин. На його думку, саме Григор'єв запропонував свої послуги В. Антонову-Овсієнкові. Р. Різ вважає, що Григор'єв не був більшовиком, мав власну думку, власну програму і розглядав свої загоны, як свою власність. Певний час його війська були найсильнішою бойовою одиницею Червоної армії [21, р.18].

Р. Різ підкреслює, що Григор'єв став рятівником для більшовиків, коли повів своїх людей у кампанію, яка дозволила успішно зачистити правий берег Дніпра від антибільшовицьких сил. У зв'язку з його успіхом, на фоні невдач Червоної армії, В. Антонов-Овсієнко був змушений у березні відкласти план по «приборканню» Григор'єва. Війська Григор'єва першими увійшли до Одеси і змусили французів евакуюватися [21, р.42]. У травні Григор'єв виступив проти більшовиків. На придушення григор'євського повстання червоне командування було змушене кинути значні сили, відволікаючи їх з інших ділянок фронту. Це стало однією з причиною провалу військової кампанії більшовиків в Україні [21, р.43-44].

На початку ХХІ ст. західним ученим стало зрозуміло, що ґрунтовне вивчення повстанського руху в Україні вимагає залучення нової джерельної бази, а також великих фінансових витрат. Уродженець Казахстану Михайло Акулов, який навчався в Гарвардському університеті і володів російською, українською, німецькою та польською мовами, розпочав дослідження на тему «Війна без фронтів: отамани, червоні, білі та інші воюючі сили в Україні, 1917-1922». У 2009 р. фонд Фулбрайта-Хейза виділив йому для досліджень за кордоном (в Росії, Україні, Польщі та Німеччині) 57719 доларів [12; 13]. Науковим консультантом роботи був професор російських студій Гарварду Мартін Террі. В процесі роботи плани дослідника змінилися. Зокрема, замість архівів Польщі здійснювалися дослідження в Австрії. Значно звужено було рамки роботи та уточнено предмет дослідження. У 2013 р. в Гарварді було захищено дисертацію М. Акулова на тему «Війна без фронтів: отамани і комісари в Україні, 1917-1919 [8]. Сьогодні М. Акулов працює завідувачем кафедри історії і соціальних наук Казахстансько-Британського технічного університету (м. Алмати), проте методологія його досліджень дозволяє вважати його представником західної історіографії [7].

Дисертація М. Акулова складається зі вступу, чотирьох розділів та загальних висновків. Частина вступу присвячена коротенькій історіографії проблеми. Автор зазначає, що така епохальна подія ХХ століття, як Російська революція породила величезну кількість наукової літератури, проте, досліджень конкретно отаманщини залишається мало. Більшість з них, на думку М. Акулова є поганими, оскільки вони повністю не розкривають селянський повстанський опортунізм, або, як у випадку з багатьма сучасними українськими авторами, вони приписують романтичні платформи особам, які лише смутно були обізнані з національним питанням до революції. Найгіршими в цьому відношенні він вважає численні роботи Романа Коваля і Віктора Савченка. «Лише деякі

роботи (наприклад, робота В. Лободаєва «Революційна стихія») в цьому відношенні є квітком свіжого повітря в нудотній атмосфері націоналістичного вихваляння» [8, р.35-36]. Слід зазначити, що роботу В. Горак «Повстанці отамана Григор'єва» (1998) М. Акулов ніяк не характеризує, проте активно використовує [8, р.197, 204, 279, 329].

У першому розділі дисертації М. Акулова йдеться про зародження селянського повстанства. Розділ II «Петлюра йде на Гетьмана» присвячений антигетьманському повстанню. У розділі III розповідається про взаємини між більшовиками та отаманами. Розділ IV має промовисту назву: «Фронт проти уряду: Кінець більшовицько-отаманського альянсу».

Розповідаючи про початок кар'єри Григор'єва в роки революції, М. Акулов використовує інформацію з робіт Я. Тинченка. Йдеться про те, як щойно призначений Центральною Радою комісаром в українізованому полку Н. Григор'єв зібрав в Здолбунові 150 сміливців і повів їх проти більшовицького гарнізону в Рівному в ніч на 12 січня 1918 р. (30 грудня 1917 р.). Нападники захопили в місті незліченну кількість пачок блакитних п'ятирубльовок. «Як група Григор'єва розпорядилась грошима невідомо, але в будь-якому випадку більшовики відібрали Рівне на наступний день. Маленький подвиг Григор'євим не залишився непоміченим, про це він дізнався кількома місяцями пізніше, коли Рада відновила його на високій посаді в ще неіснуючій українській армії» [8, р.74-75].

М. Акулов стверджує, що після бурхливої зими 1918 р. Григор'єв на деякий час зійшов з авансцени історії, зручно влаштувавшись на полковничій посаді за гетьманату. Але наприкінці вересня він приступив до організації повстанського загону з 120 бійців із села Верблюжка в Херсонській губернії, якому судилося стати ядром його численної армії. Григор'єву вдалося здійснити серію рейдів на південному заході України, під час яких було встановлено контакти з численними селянськими загонами, які номінально переходять під його командування [8, р.196-197]. Варто зазначити, що М. Акулову невідома реальна чисельність повстанців під проводом Н. Григор'єва в різні періоди його діяльності. Він оперує приблизними цифрами, які запозичує у різних авторів.

М. Акулов спробував дати власну характеристику Григор'єва: «отаман Григор'єв являє собою класичний приклад селянського польового командира, який, незважаючи на свою формальну приналежність до Директорії, переслідував власну мету аж до моменту його переходу до більшовиків...» [8, р.217]. Чимало місця в роботі М. Акулова займає опис «історії еволюції» Н. Григор'єва, дій його бригади проти військ Антанти, ходу повстання проти більшовиків тощо. Але нічого нового М. Акулов у висвітлення григор'євщини не вніс. Так, він повторює заявлені вигадки більшовицьких командирів про втрати повстанцями 22 травня при взятті Олександрії військами Єгорова 3000 бійців (хоча й допускає, що ці свідчення перебільшені), про захоплення до кінця місяця 9 з 11 бронепоездів і т.п. [8, р.393].

Стосовно погромів, в яких звинувачували григор'євців, М. Акулов пише з посиланням на більшовицького пропагандиста Н. Бобринцева, що більшість із захоплених повстанцями міст і містечок стали сценою жажливих погромів з сотнями мертвих, тисячами понівечених, травмованих і згвалтованих. «Колісь квітуче велике торгове місто Єлисаветград, яке пережило кілька хвиль погромів, було перетворене на могилу, в руїни» [8, р.389].

Однією з останніх в часі робіт з історії григор'євщини, є стаття про Юрка Тютюнника Крістофера Джиллі, наукового співробітника Університету Гамбурга, який бере участь в проєкті по вивченню української військової історії в 1917-1922 рр., що фінансується за рахунок Німецького дослідного товариства. К. Джиллі вивчаючи прокламації, видані Григор'євим, звернув увагу на зміни в їхньому змісті. «Повстання Григор'єва завжди пов'язують з убивчим антисемітським насильством. Проте, його прокламації в травні злегка приглушили свій антисемітизм. На противагу цьому, його листівки в червні, після поразки, більш явно антисемітські» [14, р.339].

Таким чином, для сучасної західної історіографії притаманний інтерес до повстанського руху під проводом Н. Григор'єва, але обмежена джерельна база не дає більшості західних авторів змоги для об'єктивного і всебічного висвітлення проблеми. Слід підкреслити, що на висвітлення григор'євщини суттєво впливають ідеологічні та політичні чинники, так як ні на яке інше явище революційної доби.

Список використаних джерел та літератури:

1. Горак В.С. Григор'євський повстанський рух (серпень 1918 – серпень 1919 рр.): питання історіографії / В.С. Горак // Український історичний журнал. – 2013. – № 2. – С.154-177.
2. Горак В.С. Григор'євський повстанський рух у контексті громадянської війни на Півдні України в 1918-1919 роках / В.С. Горак. – К. : б.в., 2013. – 452 с.
3. Пайпс Р. Русская революция : в 3 кн. / Ричард Пайпс. – М. : Захаров, 2005. – Кн. 3: Россия под большевиками. 1918-1924. – 704 с.
4. Abramson H. A Prayer for the Government: Ukrainians and Jews in Revolutionary Times, 1917-1920 / Henry Abramson. – Cambridge, Mass. : Harvard University Press for Ukrainian Research Institute; Center for Jewish Studies, Harvard University, 1999. – XIX, 255 p.
5. Adams A.E. Bolsheviks in the Ukraine: the second campaign, 1918-1919 / Arthur E. Adams. – New Haven : Yale University Press, 1963. – IX, 440 p.
6. Adams A.E. The Great Ukrainian Jacquerie / Arthur E. Adams // The Ukraine, 1917-1921: A Study in Revolution / Taras Hunczak, editor. – Cambridge, Mass. : Harvard Ukrainian Research Institute, 1977. – Chapter ten. – P.247-270.
7. Akulov M. Charisma and «Politics of Proximity» in the Time of the Revolution and Civil War / Akulov Mikhail // Электронный научный журнал «edu.e-history.kz». – 2016. – № 4 (08) [Электронный ресурс]. – Access mode: <http://edu.e-history.kz/ru/books/journal/read/841>
8. Akulov M. War Without Fronts: Atamans and Commissars in Ukraine, 1917-1919 / Akulov Mikhail; Ph. D. dissertation, Dept. of History, Harvard University. – Cambridge, Mass. : Harvard University, 2013. – VII, 428 p.

9. Colin Darch. Махновщина=The Makhno Movement 1917-1921 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.colindarch.info/makhnovshchina.php>
10. Darch C. The Makhnovshchina, 1917-1921: ideology, nationalism and peasant insurgency in early twentieth century Ukraine / Colin Darch; Ph. D. dissertation, Dept. of Social and Economic Studies, University of Bradford. – Bradford, 1994. – 556 p.
11. Figes O. A People's Tragedy: The Russian Revolution 1891–1924 / Orlando Figes. – London : Jonathan Cape, 1996. – XX+923 p.
12. FY 2009 Fulbright-Hays Doctoral Dissertation Research Abroad Program [Electronic resource]. – Access mode: <http://www2.ed.gov/programs/iegpsddrap/ddragrantees2009.xls>
13. Fulbright-Hays Doctoral Dissertation Research Abroad [Electronic resource]. – Access mode: https://iris.ed.gov/iris/ieps/grantshow.cfm?award_Number=P022A090032
14. Gilley C. Jurko Tiutiunnyk: A Ukrainian Military Career in World War, Revolution, and Civil war / Christopher Gilley // Journal of Slavic Military Studies. – 2015. – Vol. 28. – No 2. – P.328-352.
15. Henry Abramson [Electronic resource]. – Access mode: https://en.wikipedia.org/wiki/Henry_Abramson
16. Mayer A.J. The Furies: Violence and Terror in the French and Russian Revolutions / Arno Joseph Mayer. – Princeton : Princeton University Press, 2000. – XVII+716 p.
17. Mawdsley E. The Russian Civil War / Evan Mawdsley. – New York : Pegasus Books, 2007. – 362 p.
18. Pipes R. Rosja bolszewików / Richard Pipes; przekład Władysław Jeżewski. – Warszawa : Wydawnictwo Magnum, 2005. – 618 s.
19. Pipes R. Russia under the Bolshevik regime / Richard Pipes; 4th edition. – New York : Vintage Books, 1995. – 608 p.
20. Pipes R. The Ukrainian Pogroms during the Russian Civil War / Richard Pipes // A Restless Mind: Essays in Honor of Amos Perlmutter / edited by Benjamin Frankel. – London; New York : Routledge, 1996. – P.261-275.
21. Reese R.R. The Soviet Military Experience / Roger Roi Reese. – London; New York : Routledge, 2000. – XI+207 p.
22. Roberts M. Secret History / Martin Roberts. – Bloomington : Author House, 2012. – 300 p.
23. Tumis S. Pogroms in Ukraine 1919 / Stanislav Tumis // Prague Papers on the History of International Relations. – Prague : Institute of World History, 2004. – Roč. 8. – P.171-227.

А. А. Приказюк

Современная западная историография о повстанческом движении под руководством Н. Григорьева

В статье сделан анализ современных работ исследователей из США и стран Западной Европы, касающихся освещения повстанческого движения на юге Украины во главе с атаманом Н. Григорьевым в 1918-1919 гг. Отмечается, что в этих работах содержится информация об участии Н. Григорьева в антигетманском восстании в ноябре-декабре 1918 г., о борьбе его отрядов с войсками Антанты в январе-апреле 1919 г., о ходе антибольшевистского восстания под руководством Н. Григорьева в мае 1919 г. и еврейских погромах, которые были совершены повстанцами.

Большинство работ современных авторов базируется на трудах предшественников и ограниченном количестве

источников. Чаще всего американские и западноевропейские авторы оперируют данными из мемуаров В. Антонова-Овсеевца, а также исследований Артура Адамса, которые давно уже стали классическими. Из трудов украинских авторов наибольшей популярностью пользуются работы В. Горака.

Деятельность Н. Григорьева зарубежные авторы обычно сравнивают с деятельностью другого известного повстанческого атамана – Н. Махно. Западные авторы отмечают, что восстание Н. Григорьева в мае 1919 г. было спровоцировано аграрной политикой большевиков. В то же время они отвергают наличие какой-либо политической программы у атамана Н. Григорьева. Ход восстания в основном изображается верно, однако стандартными являются неточности в изображении географии повстанческого движения и численности повстанцев.

Ключевые слова: повстанческое движение, Н. Григорьев, зарубежная историография, американские исследователи, западноевропейские авторы.

A. Prykaziuk

Contemporary western historiography about rebellious movement led by ataman Grigoriev

The article analyses contemporary works of researchers from USA and Western Europe, which touch subject of rebellious movement on the south of Ukraine led by ataman N. Grigoriev in 1918-1919. It is noted that these works keep information that Grigoriev revolted against Hetman State in November-December 1918, about struggle of his troops against The Entente forces in January-Aprile 1919, Grigoriev's uprising against Bolsheviks in May 1919 and that he was responsible for pogroms in communities and the death of Jews in the summer of 1919.

Most of the works of contemporary foreign authors rely on the works of their predecessors and limited source base. Often western authors use information from the books of V. Antonov-Ovseyenko and from researches of Arthur Adams which became classical. The books of V. Gorak are the most popular between the works of Ukrainian authors.

Usually foreign authors compare Grigoriev with another famous ataman – N. Makhno. Foreign authors note that Grigoriev's uprising in May 1919 was provoked by the Bolshevik policy. At the same time they say that ataman Grigoriev hadn't any political programme. The course of rebellion is shown correct but geography of rebellion and the number of rebels is not shown correct.

Key words: rebellious movement, N. Grigoriev, foreign historiography, American researchers, Western European authors.

Отримано: 01.11.2016